

SZÜGYI ÉVA*

RÉGIÓK ÉS REGIONÁLIS EGYENLŐ(TLEN)SÉGEK SZERBIÁBAN

REGIONS AND REGIONAL (IN)EQUALITIES IN SERBIA

ABSTRACT

In the recent years in Serbia the process of regionalization, the power of decentralization and the strengthening to self-government has become a central issue. In this context, my aim is to give a general preview about initial processes of Serbia's regional development, regionalism and decentralization.

Regions and regional development have tradition on the Balkan. Taking into consideration this fact research of regional development of the former Yugoslavian republics is important. We have to study the instruments which were used to decrease the regional differences after the First and the Second World War.

In this paper my aim is to introduce regional problems of the former Yugoslavia and today in Serbia. The main questions are: with which problems struggled Yugoslavia after the First World War and after the Second World War. How the government tried to solve the problems of regional inequalities in the past and what actions makes today to equalize the regional differences in Serbia.

1. Bevezetés

Szerbia regionális fejlődésének elemzésekor nem lehet figyelmen kívül hagyni a nyugat-balkáni országok közös történelmét. Egy viszonylag fiatal országról van szó, amely egy olyan köztársaság részét képezte, melyet gazdasági fejlettségben egymástól jelentősen eltérő tagállamok alkottak, még, ha a történelem folyamán különböző intézkedésekkel igyekeztek is ezeket a különbségeket enyhíteni. Ezeknek a fejlesztési módszereknek közös jellemzője, hogy nem alapultak stabil fejlesztési modelleken, alkalmazásukkor nem lett figyelembe véve semmilyen gazdasági elv és a fejlesztési és befektetési politika jellemzően a mezőgazdaságra korlátozódott.

A „nagy Jugoszlávia” széthullásával Szerbia egyes régióinak helyzete megváltozott: központi területek váltak perifériakussá, a határ menti területek – főként a keleti határvidék gazdaságilag hanyatlani kezdett, intenzív belső migráció indult el a gazdasági központok, különösen a főváros felé. A regionális asszimetria mindenek előtt a gazdaság koncentrációjából látszik Belgrád városában, illetve a Dél-bácskai körzetben, ellentétben a Dél- és Kelet-szerbiai régió fejlődési trendjével. A különbségek extrém példája a GDP megvalósítása terén Belgrád a maga 40 százalékával, szemben Dél- és Kelet-Szerbia régió 14,5 százalékával.¹ Az asszimetria jelen van a fejlett/fejletlen régiók relációján kívül az urbánus és rurális térségek között, csakúgy, mint az adminisztrációs központ szerepét betöltő települések és a periférikus települések között, valamint a korridorok mentén fekvő települések és azok a települések között, ahol az infrastrukturális ellátottság a minimumon van.

* Szügyi Éva doktorjelölt – Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola.

2. Szerbia regionalizációjának történeti megközelítése

Az I. Világháború után jelentős változások mentek végbe a Balkánon. Megalakult az SzHSz Királyság, melynek régiói hatalmas különbségeket mutattak kulturális, vallási, nyelvi, történelmi fejlődés, társadalmi fejlettségi, gazdasági fejlettségi, politikai szempontból és a jogrendszerüket tekintve is.² Már ekkor megfigyelhető volt egy észak–déli irányú fejlettségi tengely. Az eltérések mérséklésére tett kísérletek hiábavalóak voltak: a fejlett területek tovább fejlődtek, a fejletlenek felzárkóztatása viszont nem járt sikerrel.

Vajdaság nem vonzotta a befektetőket, mégis érdekes helyzetbe került, hiszen egy fejlett ország peremvidékéből egy fejletlen ország fejlett régiójává vált, annak ellenére, hogy dominált mezőgazdasági jellege. A régió mezőgazdasági termékekkel és pénzügyi eszközökkel is képes volt ellátni Jugoszláviát. Innentől kezdve töltötte be Vajdaság az ország „éléskamrájának” szerepét.³

A II. Világháború után megalakult Jugoszláviát fejlettségi szempontból továbbra is nagyon eltérő államok alkották. Jelentős eltérések voltak tapasztalhatók egyrészt a tagállamok között, melyek eltérő mennyiségű és fajtájú természeti kincssel rendelkeztek, eltérőek voltak a termelés, a gazdaság és a mezőgazdaság tényezői, másrészt az urbánus és a rurális térségek között. Bár Jugoszláviában hagyománya volt a regionális fejlesztésnek, ez a fejlesztés nem jelentette azt, hogy világosan megfogalmazott fejlesztési vízióval is rendelkezett az ország.

A regionális fejlettségbeli különbségeket redistribúcióval igyekeztek enyhíteni a titói Jugoszláviában.⁴ A fejlett tagköztársaságokban megtermelt GDP egy részét a fejletlen régiók fejlesztésére fordították, vagyis a beruházások nem a GDP megtermelt arányában lettek megvalósítva regionális szinten.⁵

Különböző módszereket alkalmaztak a rurális térségek fejlesztésére illetve a regionális fejlesztésre. Ami az alkalmazott módszerekben közös, hogy egyik sem alapszik stabil fejlesztési modellen, még azok sem, amelyek a gazdaságilag és politikailag krízismentes időszakban lettek alkalmazva. Többnyire szerény pénzeszközök lettek erre a célra elkülönítve, bármilyen gazdasági elv figyelembevétele nélkül. A szektorokba irányított fejlesztési és befektetési politika a mezőgazdaságra marginalizálódott.

Mikor a mezőgazdaság fejlesztéséről van szó, általában a társadalmi tulajdonban lévő szövetkezetekre kell gondolni, nem pedig a magán kézben lévő gazdaságokra, melyek piaci részvétele elenyésző volt. Az egyéb regionális fejlesztések jelentéktelenek voltak és soha sem folytonosak, ezáltal hatásuk is korlátozott volt. A jugoszláv állam költségvetésének 2/3-át költötték el Szerbiában⁶ – a fejlett régiók tehát (kivéve természetesen az ún. Ó-Szerbiát) szenvedő alanyai voltak ennek az újraelosztásnak.⁷ A fejlesztések a következő forrásokból lettek finanszírozva:

1. **A Jugoszláv Szövetségi Föderatív Köztársaság Fejletlen Régióinak Fejlesztési Alapja**, amely 1965-től létezett, egészen az állam összeomlásáig. A kevésbé fejlett területeket támogatta, mint Bosznia és Hercegovina, Montenegró, Makedónia, Koszovó és Metóhia. Az Alap a fejlett tagköztársaságok társadalmi termékének 2 százalékát mobilizálta ezekbe a térségekbe. A fejlett tagköztársaságok tehát a társadalmi termékük egy állandó nagyságát különítették el az Alap szükségleteire.
2. A **„Zöld terv”** az 1980-as évektől az OECD-vel való közeli együttműködés hatására, nemzetközi pénzügyi alapok segítségével indított nagy befektetési projektek összessége volt, azzal a tervvel, hogy fellendítsék a földműveléssel foglalkozó gazdaságok mezőgazdasági termelését.
3. A **Mezőgazdasági Termelés és a Falusi Életfeltételek Fejlesztési Programja**, mely az „Agrobank” és a „Szerb Szövetkezeti Tanács” 1988-tól indult közös programja. 1992-től a **Falvak Újraélesztési Programja** néven folytatták. A mezőgazda-

sági termelés fejlesztését, mezőgazdasági gép vásárlását, korszerűsítést, minőség növelést, falusi turizmust, falusi infrastruktúra fejlesztést finanszíroztak általa.

4. A **Szerb Köztársaság Fejlesztési Alapja**, amely 1992-ben lett létrehozva, eszközöket biztosított a gazdaság fejlesztésére, regionális fejlesztésre, a kis- és középvállalkozások fejlesztésére, a kiviteli serkentésére, a gazdaság likviditásának biztosítására.

A támogatások ellenére a fejletlen területek felzárkóztatása nem járt sikerrel. A fejlett tagköztársaságok nehezen viselték az újraelosztási terheket és megkérdőjelezték a központi újraelosztás létjogosultságát, gazdasági önállóságra törekedtek. Az egyenlőtlenség a fejlett észak és a fejletlen dél közt, az etnikai és a politikai ellentétek kiéleződtek. A fejlettebb régiókban élők ráadásul úgy érezték, hogy a Jugoszláv kormány gazdaságpolitikája megkárosítja őket a szerbek javára.⁸ Mindez több kicsi, gazdaságilag erőtlen, egymással konkuráló piacgazdaság létrejöttét eredményezte.⁹

3. Szerbia a balkáni háború után

Szerbia az előző államtól megörökölte annak rossz szerkezeti felépítését. A balkáni háború a fejlett északi területeket és a fejletlen déli területeket egyaránt sújtotta. A háború után újonnan létrejött államok területi szerkezete felborult, az addig központi területek határ mentivé váltak, kedvezőtlen demográfiai folyamatok indultak el, a gazdaság hanyatlani kezdett. Regionális fejlettség tekintetében az eltérések még hangsúlyozottabbá váltak.

Az országra jellemző a regionalizációtól való félelem¹⁰ és a nemzetállam integritásának védelme.¹¹ Ez megmutatkozik a tényleges decentralizáció hiányában¹² is.

Egyre kifejezettebb a gazdasági polarizáció az urbánus-rurális reláción: az össz lakosság 61 százaléka él 23 városban és az össz foglalkoztatottak 72 százaléka dolgozik itt. A rurális lakosságot kétszer annyira fenyegeti az elszegényedés.¹³

Szerbia fejlődési tengelyei könnyedén meghatározhatóak az egyes térségek fejlettségi szintjei mentén:

- Nyugat-Morava fejlődési tengely: Kruševac, Vrnjačka Banja, Kraljevo, Čačak, Požega, Užice.
- Dél-Morava térsége: Niš, Leskovac, Preševo, Vranje, Bujanovac.

Élesen kirajzolódnak a fejletlen térségek is:

- Timoki-tengely: gazdasági erőt csak a Bor-Majdanpek-Kladovo képvisel.

Infrastruktúra szempontjából a következő útvonalak bírnak jelentőséggel:

- Niš, Beograd, Szabadka, ami összeköti az ország déli, macedón és bolgár határszakaszát a magyar–szerb határral, illetve kapcsolódik a Magyarországi M5-ös autópályával.
- A Morava mellékfolyóinak völgyében a Niš–Priština, Paraćin-Kraljevo–Čačak–Užice-Montenegro, Belgrád-Kragujevac, Belgrád-Kraljevo.

A szerb gazdaság növekedése néhány nagyvárosra összpontosult: magára a fővárosra, Belgrádra és annak agglomerációjára, a tartományi székhelyre, Újvidékre és annak agglomerációjára, valamint Niš és Kragujevac környékére, vagyis jellemzően a X-es közlekedési folyosó mentére.¹⁴ A 2001–2008-as időszakban a GDP növekedése átlagosan 5 százalék volt, míg a bruttó hozzáadott érték az ipar, a földművelés és az építéset területén átlagosan 1,5 százalék volt.¹⁵ A gazdaságpolitika fő célja a gazdasági stabilitás fenntartása volt,¹⁶ jelentős gazdasági növekedés elérése mellett.

Ugyanakkor Szerbia fejlődése komoly akadályokba ütközött: alacsony egy főre eső GDP (a 2005-ös évben megközelítőleg 3500 USD), növekvő szegénység (10–20 százalék),

még mindig magas munkanélküliségi ráta (20,8 százalék), alacsony befektetői tevékenység, az ország kedvezőtlen megítélése, hangsúlyos makro ökonómiai és regionális egyenlőtlenség. A szerb gazdaság fejlődése nem intenzív és fenntartható, az infláció magas, az inflációs nyomás nagy és nem is lehet ennek csökkenésével számolni a közeljövőben, a reál GDP növekedést a bankszektor, a kereskedelem és a kommunikáció fejlődése és növekedése határozta meg, a kivittelt egyre növekvő behozatal kísérte, a globális pénzügyi válság növelte a külföldi hitelköltségeket, a kereslet pedig jelentősen visszaesett.¹⁷

4. A regionális fejlődés dokumentumai és a NUTS régiók

Az első lépés a fejletlen területek felzárkóztatására a regionális fejlesztésre vonatkozó első dokumentum elfogadása: **Szerbia Regionális Fejlesztési Stratégiája a 2007–2012**¹⁸-es időszakra. A stratégiában megfogalmazott legfontosabb célok a fenntartható fejlődés, a regionális versenyképesség növelése, a regionális egyenlőtlenség és a szegénység csökkentése, a negatív demográfiai folyamatok megállítása és a decentralizációs folyamatok ösztönzése. A stratégia a regionális fejlesztés három kulcsfontosságú tevékenységét jelöli meg: 1. a területek fejlettségi szint szerinti besorolása, a statisztikai régiók lehatárolása, 2. a fejlesztéspolitika definiálása, 3. a stratégia megvalósulásáért felelős intézményrendszer kialakítása.

1. ábra. Szerbia régiói (NUTS 2)

Map 1. Serbia's regions (NUTS 2)

Forrás: <http://www2.bor030.net/gradske-meni-info030-179/1148-regionalizacija-srbije-sedam-pet-statistickih-regiona>

A Szerb Képviselőház törvényalkotási folyamatában 2008 novembere óta szerepelt a *Regionális Fejlesztési Törvénytervezet*,¹⁹ amely nagy várakozásokat követően – 2009. július 14-én látott hivatalosan is napvilágot a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyében.²⁰ Majd a 2010-es évben az Európai Unió szorításában megszületett az ide vonatkozó törvény

is. A *Regionális Fejlesztési Törvény* és a törvénymódosítás,²¹ valamint a *Területi Statisztikai Egységek Nomenklatúráját meghatározó Kormányrendelet* és kormányrendelet módosítás²² alapján Szerbia területe a következő régiókra oszlik:

1. Vajdasági régió;
2. Belgrádi régió;
3. Sumádia és Nyugat-Szerbia régió;
4. Dél- és Kelet-Szerbiai régió;
5. Koszovó és Metóhia.

5. A regionális politika intézményrendszere és a regionális fejlesztések megvalósulása

A regionális fejlesztés intézményrendszeréhez hierarchikus, központi irányítású intézményi infrastruktúra kapcsolódik.²³ Az intézmények tanácsadói, végrehajtói és egyéb, a regionális politika megvalósulását elősegítő feladatokat látnak el. Mindezt 3 szinten: köztársasági, NUTS 2-es és NUTS 3-as szinten.

A fő hatáskörök a Gazdasági Minisztérium hatáskörébe tartoznak. Itt említeném meg a jelenlegi regionális fejlesztési koncepció egyik nagy hiányosságát: az állandóan változó hatalmak mindig más minisztérium hatáskörébe helyezik a regionális fejlesztés kérdését, így lehetetlen megvalósítani a célokat.

A végrehajtás központi szerve a Nemzeti Regionális Fejlesztési Ügynökség. Tanácsadói szerve a Nemzeti Regionális Fejlesztési Tanács. Az Eurorégiók szintjén a Regionális Fejlesztési Ügynökségek állnak a Regionális Fejlesztési Tanáccsal, mint tanácsadói szervvel.

Vajdaság szempontjából közelítve meg a kérdést tehát a Regionális Fejlesztési Törvény és a Régiókról szóló kormányrendelet értelmében Vajdaság területén legkevesebb 3 fejlesztési ügynökséget kell létrehozni.²⁵ Akkreditálásuk a NRFÜen keresztül valósul meg.

Jelenleg Vajdaságban 4 RFÜ létezik:

1. Backa RFÜ,
2. RCR Banat RFÜ,
3. Srem RFÜ,
4. Panonreg RFÜ.

Egyelőre még nincs minden község betagosodva valamely regionális fejlesztési ügynökségekbe, ezek száma és összetétele még szintén változhat. Mivel a regionális fejlesztési ügynökségek egyelőre a megalakulás szintjén vannak, ezért a regionális fejlesztés egyelőre a kis- és középvállalkozások, továbbá a humánerőforrás fejlesztésben merül ki.

A szerb kormány regionális fejlesztési elképzelései a fejletlen községek fejlesztésén keresztül jutnak kifejezésre. A községek fejlettségi szintjét központilag határozzák meg.

A régiók fejlettségi szintjük alapján két alapkategóriába sorolhatók:

1. fejlett régiók – az egy főre jutó bruttó hazai termék a köztársasági átlag felett alakul a régióban.
2. fejletlen régiók – adott régióban az egy főre jutó bruttó hazai termék a köztársasági átlag alatt alakul.

Az önkormányzatok fejlettségük szerint a következő csoportokba sorolhatók:

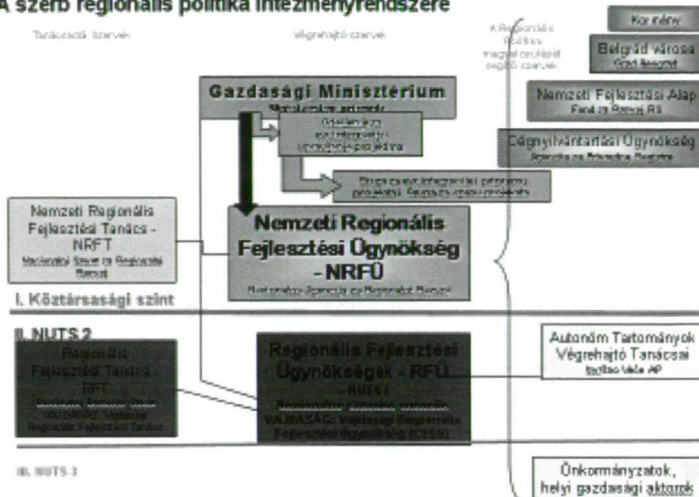
- I. csoport – önkormányzatok, amelyek fejlettségi szintje a köztársasági átlagot meghaladja,
- II. csoport – önkormányzatok, amelyek fejlettségi szintje a köztársasági átlag 80–100%-a között mozog,

- III. csoport – önkormányzatok, amelyek fejlettségi szintje a köztársasági átlag 60–80%-a között mozog,
- IV. csoport – önkormányzatok, amelyek fejlettségi szintje a köztársasági átlag 60%-a alatt van.

2. ábra. A szerb regionális politika intézményrendszere

Map. 2. Serbian regional institutional framework

A szerb regionális politika intézményrendszere

Forrás: Takács Zoltán, 2014²⁴

3. ábra. A községek fejlettségi szintje, 2012

Map 3. The level of development of the municipalities, 2012

Forrás: Uredba o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2013. godinu²⁶

A községek fejlettségi szintjének elemzését minden évben elvégzik és a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönyében megjelentetik. Ezen besorolás alapján történik a fejlesztésekre szánt pénzügyi eszközök szétosztása a községek között, ami tehát nem a regionális fejlesztési ügynökségeken keresztül történik, mivel azok még a megalakulás fázisában vannak.

Ebben a fejlesztési módban azonban kifejezésre jut az, hogy a pénzeszközök továbbra is központilag vannak szétosztva és olyan célokra, amiket szintén központilag határoznak meg.

A 3. ábra alapján láthatjuk, hogy főként az ország déli-, keleti régiói elmaradtak, de Vajdaság keleti határvonalán is vannak leszakadó községek.

6. Összegzés

Habár Szerbiában a régió fogalma nem ismeretlen²⁷ és nem csupán az Európai Unió integráció hatására létrehozott régiókkal rendelkezik²⁸ és annak ellenére, hogy a regionális fejlesztésnek is hagyományai vannak, napjainkban az egyes régiók közötti egyenlőtlenségek nagyok és ahelyett, hogy csökkennének, egyre nőnek.

Az egyenletes regionális fejlődés teljes körű együttműködést igényel az összes intézmény között, de sajnos a regionális fejlesztések intézményi koordinációját számos tényező hátráltatja, amelyek a következők: nem alakult még ki a regionális fejlesztési ügynökségek egységes hálózata, nincsenek komplex fejlesztések, nem működik a különböző fejlettségű régiók közötti forrásallokáció, pénzügyi források különböző szervezetek összetett rendszerén keresztül jutnak el a fejlesztendő régiókig, megnehezítve a regionális fejlesztések hatékony koordinációját.

JEGYZETEK

1. Központi Statisztikai Hivatal 2012-es adatai.
2. Gulyás László (2013): A Délvidék története 3. Trianontól a királyi Jugoszlávia összeomlásáig (1941). Közép Európai Monográfiák 8, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 140. old.
3. Gulyás László (2013): A Délvidék története 2. A török kiűzetésétől Trianonig 1683–1920. Közép Európai Monográfiák 6, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 121. old.
4. Gulyás László (2009): Regionalizáció, regionalizmus és a nemzeti kérdés a Titói Jugoszláviában 1945–1980. Tér és Társadalom. 23. évf. 2009/2. 155–169. old.
5. Gulyás László (2010): Regionalizáció, területi reformok és közigazgatási térfelosztás Közép-Európában 2. rész: Délszláv tanulságok. Közép-Európai Közlemények, 3. évf. 2010/1. 108–117. old.
6. Gulyás László (2009): Az első jugoszláv állam felbomlásához vezető strukturális problémák. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. 2009/2., 13–33. old.
7. Gulyás László (2009): Regionalizáció, regionalizmus és a nemzeti kérdés a Titói Jugoszláviában 1945–1980. Tér és Társadalom. 23. évf. 2009/2. 155–169. old.
8. Gulyás László (2007): Történeti áttekintés In: Nagy Imre (szerk.): Vajdaság. A Kárpát-medence régiói 7. MTA RKK, Pécs–Budapest, 76–150. old.
9. Simić, P. (2009): Polovi razvoja i regionalizam u Francuskoj. Izazovi evropskih integracija. Časopis za pravo i ekonomiju evropskih integracija 2. évf. 2009/6. 59–72. old.
10. Nagy Imre (2007): Szerbia társadalmi-gazdasági helyzete. In: Nagy Imre (szerk.): Vajdaság. A Kárpát-medence régiói 7. MTA RKK, Pécs–Budapest, 76–150., 29–75. old.; Gulyás László (2005): A Duna–Körös–Maros–Tisza Euró régió rövid története 1997–2004. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. 2004. évi Évkönyv. Szeged. 5–14. old.
11. Komšić, J. (2009): Političko-institucionalni aspekti regionalnog razvoja Srbije u svetlu evropskih standarda. Izazovi evropskih integracija. Časopis za pravo i ekonomiju evropskih integracija. 2009/6. szám. 73–101. old.

12. Pál Ágnes–Takács Zoltán (2011): A Vajdaság társadalmi-gazdasági helyzete és regionális sajátosságai napjainkban. Közép-Európai Közlemények, 4. évf. 2011/3–4. 156–166. old.
13. Szügyi Éva (2013): Régiók és regionalizmus Szerbiában. Deturope, 5. évf. 2013/3, 105–126. old. http://www.deturope.eu/img/upload/content_36388688.pdf
14. Boeckhout, S.–Heller, C. (2009): Merenje regionalnog razvoja u Srbiji: Zahtevi sa stanovišta EU, Centar za starteško ekonomska istraživanja, „Vojvodina – CESS”, 28–29. sz., Vlade AP Vojvodine, 7. old.
15. Kovačević, M. (2009): Makroekonomski ambijent Srbije, Centar za starteško ekonomska istraživanja, „Vojvodina – CESS”, 16–17. sz., Vlade AP Vojvodine, 17. old.
16. Babin, M. (2009): Prociklična fiskalna politika i održavanje makroekonomski stabilnosti u Srbiji u periodu 2001–2008 = Finansije, godina LXIV, 1–6. sz. 86. old.
17. Bošnjak, M. (2009): Rezultati i izazovi ekonomskih reformi u Srbiji u tranzicionom periodu 2001–2008. godina, Ministarstvo finansije Republike Srbije, Beograd, Letöltve: <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/dokumenti/REZULTATI%20I%20IZAZOVI%20EK%20REFORMI%2011%2011%202010%20.pdf> (2012-02-10)
18. Szerb Köztársaság Regionális Fejlesztési stratégiája 2007–2012. Strategija regionalnog razvoja Srbije za period od 2007 do 2012 godine. Službeni Glasnik RS. Br. 1/2007.
19. Nacrt zakona o regionalnom razvoju. <http://www.scribd.com/doc/4768521/> (letöltve: 2008. 11. 01.)
20. Zakon o regionalnom razvoju = Službeni Glasnik RS. Br. 51/09. Zakon o izmenama i dopunama zakona o regionalnom razvoju = Službeni Glasnik RS. Br. 30/10.
21. Szakas. Zakon RR., 2010.
22. 1–2. szakasz. Uredba NUTS, 2010.
23. Szügyi Éva–Trombitás Tímea (2013): Regionalizációs folyamatok Szerbiában. VIKÉK Közlemények, 2014/1., Szeged, 143–151. old.
24. Takač, Z. (2013): Regional Policy of the Autonomous Province of Vojvodina within Republic of Serbia. „Good Governance in the Balkans: Status and Perspectives?” European Fund for the Balkans. RRPP Western Balkans. Croatia, Zagreb. [7–8th of November, 2013.]
25. Takács, Z.–Nagy, I. (2013): Institutionalization of Regional Policy and the Regional Institution System in Serbia. – European Spatial Research and Policy. 20. évf. 1. sz. 27–47. old.
26. Uredba o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2013. godinu = Sl. Gl. RS. Br. 62/2013.
27. Zsupánságok, járások.
28. Vajdaság történelmi régió.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Babin, M. (2009): Prociklična fiskalna politika i održavanje makroekonomski stabilnosti u Srbiji u periodu 2001–2008 = Finansije, godina LXIV, 1–6. sz. 86. old.
- Boeckhout, S.–Heller, C. (2009): Merenje regionalnog razvoja u Srbiji: Zahtevi sa stanovišta EU, Centar za starteško ekonomska istraživanja, „Vojvodina – CESS”, 28–29. sz., Vlade AP Vojvodine, 7. old.
- Bošnjak, M. (2009): Rezultati i izazovi ekonomskih reformi u Srbiji u tranzicionom periodu 2001–2008. godina, Ministarstvo finansije Republike Srbije, Beograd, Letöltve: <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/dokumenti/REZULTATI%20I%20IZAZOVI%20EK%20REFORMI%2011%2011%202010%20.pdf> (2012-02-10)
- Gulyás László (2005): A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió rövid története 1997–2004. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. 2004. évi Évkönyv. Szeged. 5–14. old.
- Gulyás László (2007): Történeti áttekintés In: Nagy Imre (szerk.): Vajdaság. A Kárpát-medence régiói 7. MTA RKK, Pécs-Budapest, 76–150. old.
- Gulyás László (2009a): Regionalizáció, regionalizmus és a nemzeti kérdés a Titói Jugoszláviában 1945–1980. Tér és Társadalom. 23. évf. 2009/2. 155–169. old.
- Gulyás László (2009b): Az első jugoszláv állam felbomlásához vezető strukturális problémák. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. 2009/2., 13–33. old.

- Gulyás László (2010): Regionalizáció, területi reformok és közigazgatási térfelosztás Közép-Európában 2. rész: Délszláv tanulságok. Közép-Európai Közlemények, 3. évf. 2010/1. 108–117. old.
- Gulyás László (2013a): A Délvidék története 3. Trianontól a királyi Jugoszlávia összeomlásáig (1941). Közép Európai Monográfiák 8, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 140. old.
- Gulyás László (2013b): A Délvidék története 2. A török kiűzetésétől Trianonig 1683–1920. Közép Európai Monográfiák 6, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 121. old.
- Komšić, J. (2009): Političko-institucionalni aspekti regionalnog razvoja Srbije u svetlu evropskih standarda. Izazovi evropskih integracija. Časopis za pravo i ekonomiju evropskih integracija. 2009/6. szám. 73–101. old.
- Kovačević, M. (2009): Makroekonomski ambijent Srbije, Centar za starteško ekonomska istraživanja, „Vojvodina – CESS”, 16–17. sz., Vlade AP Vojvodine, 17. old.
- Nagy Imre (2007): Szerbia társadalmi-gazdasági helyzete. In: Nagy Imre (szerk.): Vajdaság. A Kárpát-medence régiói 7. MTA RKK, Pécs–Budapest, 76–150., 29–75. old.
- Nacrt zakona o regionalnom razvoju. <http://www.scribd.com/doc/4768521/> (letöltve: 2008. 11. 01.)
- Pál Ágnes–Takács Zoltán (2011): A Vajdaság társadalmi-gazdasági helyzete és regionális sajátosságai napjainkban. Közép-Európai Közlemények, 4. évf. 2011/3–4. 156–166. old.
- Szerb Köztársaság Regionális Fejlesztési stratégiája 2007–2012. Strategija regionalnog razvoja Srbije za period od 2007 do 2012 godine. Službeni Glasnik RS. Br. 1/2007.
- Simić, P. (2009): Polovi razvoja i regionalizam u Francuskoj. Izazovi evropskih integracija. Časopis za pravo i ekonomiju evropskih integracija 2. évf. 2009/6. 59–72. old.
- Szügyi Éva (2013): Régiók és regionalizmus Szerbiában. Deturope, 5. évf. 2013/3, 105–126. old. http://www.deturope.eu/img/upload/content_36388688.pdf
- Szügyi Éva–Trombitás Tímea (2013): Regionalizációs folyamatok Szerbiában. VIKEK Közlemények, 2014/1., Szeged, 143–151. old.
- Zakon o regionalnom razvoju = Službeni Glasnik RS. Br. 51/09. Zakon o izmenama i dopunama zakona o regionalnom razvoju = Službeni Glasnik RS. Br. 30/10.
- Takač, Z. (2013): Regional Policy of the Autonomous Province of Vojvodina within Republic of Serbia. „Good Governance in the Balkans: Status and Perspectives?” European Fund for the Balkans. RRPP Western Balkans. Croatia, Zagreb. [7–8th of November, 2013.]
- Takács, Z.–Nagy, I. (2013): Institutionalization of Regional Policy and the Regional Institution System in Serbia. – European Spatial Research and Policy. 20. évf. 1. sz. 27–47. old.
- Uredba o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2013. godinu = Sl. Gl. RS. Br. 62/2013.
3. Szakasz. Zakon RR., 2010.
- 1–2. szakasz. Uredba NUTS, 2010.